

gled ga

Občasnik Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran
 Letnik IV Številka 2 April 2006
 Brezplačni izvod ISSN 1854-0449

Premiera **Selma in Lojzka** v Gledališču Koper

Desa Muck in Ljerka Belak
**Moški – razlog
 za življenje**

Rudolf Španzel
Narcis, v ogledalu
 Galerija Loža Koper
 Mestna galerija Piran

Metka Krašovec
Akvareli 2003
 Galerija Meduza Koper

Mirko Bratuša

Nagrajenec Prešernovega sklada za kiparstvo 2005

Neimenovani, kiparska razstava

Mestna galerija Piran, 24. februar–26. marec 2006

Navaden kip IV, 2003/05
 poliester, voda, nerjavno jeklo, električna
 napeljava; višina 150 cm

Julija 2005 je akademski kipar Mirko Bratuša razstavljal v prestižnem madridskem razstavišču Circulo de Bellas Artes. Za to razstavo je umetnik februarja 2006 na predlog Obalnih galerij, ki so sodelovale pri razstavi, prejel nagrado Prešernovega sklada. *Neimenovani* kipi so bili na ogled v piranski Mestni galeriji.

Dela Mirka Bratuše so kot celota, a tudi kot posamezni objekti, posebnost v opusu slovenskega kiparstva, tako po teoretski kot po estetski izkušnji. Izjemno inventivni, domiselni in vsebinski in likovni zasnovi, nekakšni "stroji" /abstraktni stroji/ domišljije in ustvarjalne – notranje – moči,

ki vznikajo iz nič, in vendarle de-

javni v umetniškem, pomenskem in "funkcionalnem" smislu. Nekakšni simulakri stanj in doživetij, ki učinkujejo v smislu novosti, izvirnosti in mojstrstva obvladovanje forme. Svet pretihotapljenih podob. Kajti podobe so v resnici tiste, ki jih umetnik, v vsakokrat izvirni in edinstveni rešitvi, "tihotapi", v zavestno – nezavedni praobliki, v vednost vsakega opazovalca, tako da mu na nevsiljiv način sporoča nova mikroskopska in hkrati "kozmična" spoznanja, v smislu refleksije o umetnosti in našega vsakdana.

Dogodki, ki jih izražajo skulpture, si sledijo drug za drugim, kakor otrpli in hkrati pulzionalni. In zahtevajo pravo avanturo našega pogleda. Podoba ne pozna gravitacijskih norm, v njej se križajo realnost ter oblike, ki sopripadajo drugim osebnim in umetnostnim svetovom, tako da ni očitne meje med resničnostjo in domišljijo.

Figure, saj končno gre za figuralnost, krožijo okoli individualnih točk, ujete v enotno gibanje skulpture, ki je v istem hipu del in pa celota, trenutek-trajnost, gibanje in stanje; s seboj enaka, dobesedna in vzporedna, divergentna. A nikdar iluzivna. Kajti podoba se takoj spreminja v znak in znak je že podoba. Kiparski medij oblikuje subjektivna obsesija, ki povezuje najrazličnejše dogodke v "tisoče ravnin", spominov, vračanj in projekcij v bodočnost. Zato sta vsakršna distanca – teoretična, časovna – in vsaka posplošitev v načelu nemogoči. Bistven je torej erotizem roke, ki je pripravljena na stranpoti in potovanja, ki z njimi uresniči svojska stanja.

Pomembna je zatorej otipljivost, erogenost površine, ki vanjo sega avtor, da uveljavi njeno snovnost ter oblikuje prostor, fizični in domišljijiski, prepoln nezavednih skokov, znanja in osebnih doživetij. In pri tem so še kako pomembni kvaliteta in umetnostna spoznanja, pogovor s kiparsko avantgardo. Zato ti kipi niso le nekakšna infantilna in naivna

Foto: V. N.

Neimenovani II, Mirko Bratuša in Andrej Medved

igra brez nadzora, ki koketira z novim likovnim pristopom, ampak predstavlja nasprotno skrajno "ročnost", mojstrsko obvladovanje forme ter izjemno zmožnost v ustvarjanju predmetov.

Prostor teh kipov je premičen in gibljiv, z neštetimi središči, ki jih gradijo videnja in aluzije, ali pa hipna domišljija, mentalni, teoretični prebliski. Zato lahko zagledamo skulpture v več ravneh: od spodaj in od zgoraj, od spredaj, s strani, od zadaj, da se oko gledalca karseda dejavno vključi v proces kiparjeve podobe, v njene čutne in semantične ravnine. V tem spoju – združevanju – avtorja z gledalcem je znova obujen erotični dotik, potreba po vživetju in ludizem. O vsem odloča minimalizirano občutje – v sebi in okoli sebe, dogodek, ki ni usoden, a tudi ne banalen; ki je "posplošen", a vendarle izjemen in osebno.

Vsebine so lahko neštete, zato zahtevajo od nas resnično avanturo misli in pogledov. Kipi so hkrati majhni in veliki, prostorni in zgneteni. Občutimo posebno perspektivo; podoba ima lastno interiornost. Skulptura je brez vsakršnih historičnih oznak in zdaj kot da "lebdí", izrezana, v praznem. Pred nami vstajajo fluidni, neulovljivi liki, ki komunicirajo v vse smeri in ubežijo vsakršni opredelitvi. Liki "brez originalov", brez naturalizma, ki vsebujejo določeno realnost, vendar na najrazličnejših ravneh in v odnosih, ki jih spaja in razdvaja nezavedna Želja.

Vprašanje potujenosti avtor zavrne v imenu utopične, izmišljene realnosti, ki jo sestavi iz naključnih vzorcev, v svojskem dialektičnem procesu, ki ne prizna sinteze, ampak predstavlja subjektivno in izvirno "mehanično" rešitev. Pred nami raste v temeljih navidezno, a kljub temu obstojno prizorišče, sestavljeno iz elementarnih množic predmetov in stvari, ki niso urejeni v organizme, ampak predstavljajo "telesa brez organov", ki vse prostore teh skulptur zapolnijo s posebno energijo in intenzitetjo, ki pada in narašča z našimi trenutnimi pristopi. Skulptura kot izum, kot stroj, kot proizvodnja simulakrov, ki oblikujejo nov prostor, nekakšen teritorij za uprizorjanje najbolj osebnih in vsakdanjih vzgibov, ki so posledica trenutnih, fragmentarnih želj, domislice in igre. Svet onkraj represije, krutosti in revolucionarnostne spremembe, svet, ki v nas sprosti neznatne, nepomembne, instinktivne odločitve.

Kar je pomembno, je proces, nekakšna čista proizvodnja, ki je nihče ne vodi in se razrašča po nepreglednih notranjih principih. Skulptura – stroj, ki v resnici prav ničesar ne ustvarja, a vendar v nas prebuja vse mogoče asociacije, predstave, ki so posledica osnovnih, mikroskopskih doživetij: libidinalnih stanj, ki se odražajo na vseh, intimnih in historičnih nivojih. Zato je v njih prikrita tudi ontološka, simbolna, epistemološka in politična izkušnja. ■ Andrej Medved

Narcis, v ogledalu

Rudolf Španzel

Slike, pregledna razstava

Galerija Loža Koper in Mestna galerija Piran
31. marec–17. april 2006

Rudi Španzel je mojster, njegove slike so *maestría*, kar je etimološko: *abilita* e *perizia* (*maestría*: pred 1306; *maestría*: 1282, *per giucar di maestría*; kar je seveda zvezano z igro, videzom in iluzijo). Rekli smo: mojster, pri čemer mislimo na "zmožnost", znanje – poznavanje – metjeja in slikarske umetnine. Težko bi kajpada spregovorili o avantgardnosti, ki v načelu – načeloma – pri naša in vsiljuje prelom v socialnem, etičnem, političnem, eksistencialnem smislu. Tudi o modernizmu ni mogoče govoriti, četudi je v njegovih slikah občutiti modernistične "zareze", kar je posledica njegovega občudovanja nadrealističnih podob in metafizičnih scenografij, absurdnih povezav in podzavestnih stanj, občutij.

Rad bi zatrdil v korist slikarjeve estetske držbe, se pravi vztrajanja pri formi in pri slogu (ki se zdita "deplasirana", konvencionalna in – za marsikoga – že celo konzervativna), da revolucijska sprememba v slikarstvu ni bila dosežena v 20. stoletju, z nastopom modernizma, niti z abstraktnostjo podobe, ki je vzpostavila navidezno nasprotje: abstraktno – figuralno, se pravi nek ideološki rez, ki je zenačil vso preteklo skušnjo v likovni umetnosti z realiz-

mom; kar je popolnoma absurdno. Moderna, modernistična umetnost je le preobrnila gledanje, pogled z zunanjosti v notranjost slikovne površine, se pravi, da gre le za drug pogled, za drugo in drugačno gledanje stvari, za preobrnjen svet; kot bi preobrnili – slekli – roka-vico, če se izrazim z metaforo, s prisposodbo. Dejanska revolucija v formi, slogu, videnju in sporočilu umetnine se je zgodila v gotiki in se pozneje, v renesansi in baroku, le dopolnila, dopolnjevala, izpolnila, izpopolnila. V zagovor Španzlove estetske držbe torej trdim, da je lahko ta vedno aktualna, tj. sodobna, če se seveda izogiblje "ponovitvenim obrazcem", če ne ponavlja zgolj – samó – modelov neke forme, stila in vsebine.

Španzel je "barokist", se pravi, da povzema formo in slogovnost nekega obdobja, vendar na svoj, svojstven, izvirno *manierističen* način. V tem smislu mu ni vedno blizu nasičenost kromatične teksture, prav obratno: gostoto likov in figur postavlja največkrat v prazen prostor, v odsotnost skoraj monokromnega ozadja, ki je na ta način vsekakor bolj določujoče kot nasičenost baročnih podobitev. Slogovno se spreminja: od skrajne municioznosti nanosov do hitrih, ekspresivnih gibov roke in slikarjevih potez. Barokni slog je združen s svojskim realizmom dalijevskega tipa; v načinu nizanja, razvrščanja stvari, dogodkov v navidezno scenografijo, ki nosi v sebi več ravnin, več površin, in več plasti. Zadnja povrhnjica – najbližja našemu očesu – je ta, ki nosi avtorjev

podpis in je izpolnjena s hitro "šrafuro" kratkih linij, vitičnih potez.

Ob Španzlovih podobah se lahko sprašujemo o /nekem/ videzu in iluziji, o maestriji, ki je vpeta v igro, o *giucar di maestría*. Kajti realnost, svet, ki nas obseda in ga želimo upodobiti v umetniški stvaritvi, nikoli ni v celoti zapopadana v sliki. A to je ena izmed tez, trditev, predpostavk: da je umetnost – slika – le produkcija, dejavnost in napor okrog praznine, ki jo podoba – umetnina – vpleta v svoje mreže. Druga, morda revolucionarna, je trditev (ki si jo drznemo postaviti, izreči), da je v opni slike, v "himnu" podobitve, ujeta vsa resničnost in /vsa/ resnica; do zunaj nje, zunaj umetniškega dela, resnice ni, da je mogoča le v umetnini.

Slikar ustvarja torej pri izviru, ki ga ne išče daleč stran od sebe; ki poveleča vlogo lastnega odseva v sublimni eros /erotiké/ ljubezenskega stanja; v zanosu, v ekstazi. Podobe kot objekt slikarstva prinašajo na dan vse psihične prostore kot narcistični privid in kot izvir – osamljene – resnice; ki zdaj pripada le umetniku kot ustvarjalcu.

Osvobojen vseh spon slikar igra na igro neštevilnih vlog (*l'enjeu*), pomenov, ki gledalcu niso prav do konca razumljivi, oziroma samo slikar docela – v celoti – ve za njihovo resnico. Za svoja dela bi avtor moral spisati razlage, saj so samó skrivnost slikarja. Neskončni plaz fragmentov in detajlov, in nezavednih stanj, in simbolističnih projekcij spremlja te podobe,

Narcisa, 1983–85, olje na platnu, 60,5 x 50,5 cm

ki nam v njih Španzel sporoča svoja nótranja ter "misteriozna" in generalna – splošna – znanja. Nikogar ne poznam, ki bi jih znal, ki bi jih mogel, sam, v celoti dešifrirati in razrešiti. Neskončni plaz osebnih ter intimnih, mitskih, filozofskih sporočil, ki so prikrita v slikah. A prav v tem je moč /kot *energeia*/

njegovih del, prav v tem je možnost – potencialnost – ne dokončno razložljivega Namena, ki je zakrit na platnih; se pravi njihove "namembnosti", intencije, zavestno-podzavestne šifre, in skrivnosti: skrivnostnosti slikarskega dejanja Španzel posnema, toda kaj posnema? So te podobe, ta *Bildung* le nekakšna igra z videzi /*die Scheine*/, neskončna igra s seboj in z gle-

dalci? Ali so to, kar trdi G. Gadamer v delu *Wahrheit und Methode*: "Če v zvezi s skušnjo umetnosti govorimo o igri, potem igra ne pomeni 'ravnanja' ali celo 'razpoloženja' tistega, ki umetnino ustvarja ali jo uživa, ampak način biti *same umetnine*".

Vsekakor avtor nekaj in za kaj sporoča. Sporoča nam ali samo izjavlja neka dejstva, neko stanje? Podoba govori za sebe ali pa nas vabi v past razlage? Gre za interpretacijo, ki je samo njegova, ali pa nam ponuja dar, zakrit s koprenami skrivnosti, ki jih je treba (je to mogoče?, na to slikar "računa?") šele odstraniti? Umetniško ustvarjanje v današnjem času ni vezano na veliko Idejo, na *absolutes Wissen*; a vendar Španzel najde pot, ki vodi v bližino znanja in resnice. Resnica ni več absolutna, a ji umetnik vendar hoče blizu; tako na enkrat in na hitro se ji ne odreče. Upodobitev je še vezana na neki sij, svetljenje, razsvetlitev, vendar pa na način, ki je umetniku slikarsko in razumno najbolj blizu. Nešteto drobnih in skrivnostnih, enigmatičnih, kontekstualnih, ne-razumljivih doživetij in dogodkov stoji za tem poslikanim vesoljem.

Nešteto komentarjev je potrebno za razlago Španzlovih podob, ki jih pozna le avtor. Te sijeje iz "dotakljivosti", približevanj, in hkrati: nedotakljivosti Stvari, ki govori, na nam dostopen, če hočete, v istem hipu realističensurrealističen, a vendarle nedoumljiv način. V tem prikitem, zagonetnem razumevanju slikarja, njegovih najodličnejših upodobitev (meščanski portretiranci so nepomembni), je izžarevanje umetniške lepote, posnetek – *mimesis* – najglobljih doživetij. ■

Andrej Medved

Metka Krašovec

Akvareli 2003

Galerija Meduza Koper

30. marec–21. april 2006

Figure, sence in ciprese, telesa brez telesnosti, duhovni vzgib v zrcalo, v skrbi, v rádosti oznanjanja svetlobe. Drevo v rasti, ples figur, mitologija: Apolon, Dafne, Leda, Pan, Bakhantke, v drugačni dispoziciji, kot jo poznamo; osebna, lastna ikonografija; izmišljena pokrajina duhá. Liki-oblike v vmesnem stanju, v bližini kot oddaljevanju,

Apolon in Dafne, 2003
akvarel in stucco na papirju, 40,7 x 50,7 cm

lebdenje v razsnovljenem stanju, v horizontali lége, v povzdigovanju. Za-skrb tesnobe v vzdolžnih, podolgovatih sencah in padanje v mavrični obok; podvajanje, potrajanje v zasukih, v številčnosti odmikov, v večnosti ljubezenskega stika. Splet – nizanje – človeških in živalskih likov, v višino, dotikanje eteričnih teles; dotikanje srnjaka-srne enorožca. Drevesa in otoki kot simbolni znaki (Znak kot kazanje v Drugo, v Drugost, v drugi svet, v drugačnosti spoznanja), v odnosu do živali; pogovor na košuti, sedé, v soglasju, v objemu; pogovor v daljave.

Diana in Aktéon sta v obliki in vsebini prepoznatna in /po/znana, vendar na Metkini upodobitvi živita nov odnos, v dogodku, ki ni več pollaščenje telesa, prilastitev, temveč je njun odnos obrnjen, pre-obrnjen, v zasuk Aktéonovega telesa, stran od Diane; v Dianino opozorilo, v mániféstativno "opozarjanje" kot vab-

ljenje-v-bližino, v soodnos, v bližanje, približevanje. Na ta način so vsi odnosi (dejanskih ali arhetipskih Form in Form mitoloških sporočil) obrnjeni, postavljeni na novo, v luči novega sobivanja, odnosa in bližine. Ki je izvirna, ožarjena z duhovnostjo, ki jo doslej še nismo videli niti dojeti, poznali, razumeli. In Forma (ki je v načelu vedno revolucionarna), se pravi lega, drža teh figur – antična, arhetipska, "grška" – je torej tista, ki telesnost izostrí, izprazni, in dovrši, izpolni; v popolnosti duhovnega zajetja, duhovne eksistence, brez materialnih primesi. Forma-citat, ki to v resnici ni, kajti navedba znane, pra-oblike na teh podobah zdaj le omogoča prehod iz snovnosti, ki jo poznamo, v oduhovljeno zvenenje bitja, v pogovor duš, v pogovor z dušami, v čisto soprisostvovanje. V sozvočje, v odzvanjanje notranjega odnosa; med bitji in stvarmi.

Obris teles, telesnosti, ki je odsotna, nična, nepomembna, obris, ki je izpolnjen z monokromnim tonom barve, s toniranjem, ki ponazarja prisostvovanje v onem svetu, v večnosti, v onostranstvu. Odmevanje telesne magme, ki je, zdaj, v Metkinih podobah razsnovljena, dematerializirana in premeščena v Drugo, v drugačno bivanje, v Bitje onstran; v sobivanje z živalmi, z nebom, z otoki, s stvarmi, in sencami cipres. Sence: kot nostalgija za prostori, ki so odsotni, ki so neskončno daleč od sveta, ki ga poznamo, ki ga doživljamo v vsakdanu. Sence: kot "vzduh" v ustih, v teménu, enako kakor vsiljena "nerodnost" likov v arhetipni držji, in skorajda tesnoba, ki oddaljuje vso občutenje telesnosti stvari. Sence cipres kot notranji memento, ki nas v vsakdanu opozarja na večnost-in-minljivost naše eksistence. ■

Andrej Medved

Klavdij Palčič Slike

Na sedežu Banke Koper, 10. marec–junij 2006

Foto: V. N.

Klavdij Palčič (rojen leta 1940 v Trstu) sodi med tiste ustvarjalce, ki jim likovna umetnost in njene zvrsti odpirajo različne možnosti intimnih interpretacij: ob njegovem vedno primarnem slikarstvu sta mu zelo pomembni še grafika in risba, izpostaviti pa je potrebno njegov opus ilustracij, nadalje njegovo delovanje na področju scenografije, kostumografije in v zadnjih letih tudi kiparstva. Sodi med vodilne likovnike "tržaškega" kroga, uveljavljen je še v širšem slovenskem in italijanskem umetnostnem prostoru. To dokazujejo številne osebne razstave (med drugimi leta 2001 velika pregledna razstava v tržaškem Museo Revoltela), sodelovanje na številnih skupinskih razstavah in pomembnih mednarodnih manifestacijah (večkrat na Ljubljanskem Mednarodnem grafičnem bienalu) ter mnoge prejete nagrade, leta 1984 tudi nagrada Prešernovega sklada za slikarstvo in scenografijo. Živi in dela v Trstu.

Slike iz obdobja od 1999 do 2005 in predstavljene v razstavišču Banke Koper dokazujejo, da Palčičevega opusa ni mogoče uvrstiti v katerega od aktualnih trendov, določajo pa ga kot imenitnega mojstra svinčnika in čopiča ter kot izrazito močno izpovednega slikarja. Prepoznaven je še po ohranjanju figuralike, konkretno človeške figure, ki jo upodablja v lastni polnokrvnosti in polnoplastičnosti, kar je njegova najbolj osebna avtorska metafora, ter po posebni lucidni svetlobi, njeni čuteči mediteranski sončni toplini, ki dokončno opredeljuje celostno atmosfero podobe: le-ta je skrivnostno dražeča, mistično privlačna s tajinstvenimi prehodi iz temnih partij v osvetljene ter kozmično občutena z iluzijami neskončnosti.

Razstava Klavdij Palčič, Slike je rezultat sodelovanja Banke Koper in Obalnih galerij Piran in bo na ogled do junija 2006.

Na njenem odprtju je z glasbenim programom sodelovala harfistka Anja Gaberc. ■ *Nives Marvín*

Andrej Štular Baraka št. 4

Galerija Herman Pečarič Piran

15. marec–9. april 2006

Delavnica stripa:

sreda, 29. marec in sobota, 1. april 2006

Andrej Štular (rojen 1967 v Kranju) je multimedijски ustvarjalec, ki različne izrazne zvrsti (strip, fotografija, ilustracija, slikarstvo, kiparstvo, video, lutke, film, poezija...) združuje v novo vsebinsko celoto, ponavadi koncipirano za konkreten prostor. Imel je veliko osebnih razstav in sodeluje na številnih skupinskih razstavah doma in v tujini; doslej je prejel več nagrad za področje stripa, fotografije in filma. V piranski Galeriji Herman Pečarič je predstavljena ambientalna postavitev *Baraka št. 4*: avtor z različnimi objekti (skulpture, stripovske pripovedi, lutke, kolaži različnih materialov) ustvarja nove zgodbe, kar pri obiskovalcih vzbuja razmišljanje o razstavljenih motivih, osebah, njihovi identiteti idr., s čimer se zapisuje med družbeno angažirane ustvarjalce. Matjaž Brulc je med drugim v zloženki za-

Foto: V. N.

pisal: "...Vendar Štularjeve ambicije nikakor ne težijo k vzbujanju šoka pri gledalcu, kar je danes vsekakor neprimerno težja naloga kot v času zgodovinskih avantgard. Likovna kritika je že ob prejšnjih Štularjevih razstavah poudarjala neki drug moment – v tehničnem smislu gre predvsem za raziskavo (umetniškega) predmeta kot takega, za vnovično ovrednotenje njegovega

Andrej Štular in Katerina Mirović, Strip Core

statusa v kontekstu galerijskega prostora." V sodelovanju s Strip Core/Forum Ljubljana organiziramo še dvodnevno delavnico stripa za učence osnovnih šol, ki jo bosta vodila mentorja Andrej Štular in Matej Kocjan Koco. ■ *Nives Marvín*

Obisk sejma umetnosti Arte Fiera Bologna

Turistična agencija Maona v sodelovanju z Obalnimi galerijami Piran že vrsto let organizira ogled sejma Arte Fiera v Bologni. V letih sodelovanja se je za izlete v Bolgno in okolico oblikovala družina zanimivih in duhovitih ljudi, ki vsakič poskrbijo za prijetno vzdušje. Med njimi je veliko umetnikov, ki so v tej zasedbi nepogrešljivi.

Kiparja Jakov Brdar in Metod Frlic (1), Polona Senčar, vodja agencije Maona in Toni Biloslav, direktor Obalnih galerij (2), veliki ljubiteljici umetnosti in zvesti obiskovalki likovnih otvoritev Martina Pavšič in Natalija Planinc(3). Karavana gre dalje ... ■

Foto: V. N.

Foto: V. N.

Slikar Andraž Šalamun kritiko in publiko vedno znova očara s svojimi barvitimi krajinami. Najnovejši cikel velikih platen je bil v februarju in marcu 2006 na ogled v koprski Galeriji Loža. Avtorja in njegova dela je na otvoritvi predstavil Andrej Medved, umetniški vodja Obalnih galerij. ■

Foto: V. N.

Genius loci Lera 2005: Mirko Bratuša s spremljevalko pred sliko Toneta Lapajnetna na odprtju razstave v Casermi v Krajinskem parku Sečoveljskih solin. ■

Foto: V. N.

Razstava Bologna: video in vitro je nastala v sodelovanju z Občinsko galerijo sodobne umetnosti v Tržiču (Monfalcone), ki zadnja leta s svojo intenzivno, predvsem pa programsko ambiciozno zasnovano razstavno politiko, usmerjeno v aktualno dogajanje na področju sodobne likovne ustvarjalnosti, vidno presega okvir regionalnega z izjemno podporo in naklonjenostjo občinske uprave. Direktor galerije Andrea Bruciati s kustosinjo razstave Majdo Božeglav Japelj in Yurijem Ancaranijem, enim izmed sodelujočih umetnikov, na otvoritvi razstave v koprski Galeriji Meduza. ■

Žarko Vrezec, Dela na papirju 1995–2005

Gostovanje v Galeriji Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki, 5.–24. april 2006

Rezultat večletnega sodelovanja Obalnih galerij Piran in Galerije B. Jakca je prenos razstave Žarko Vrezec, Dela na papirju 1995–2005, ki smo jo pripravili lansko poletje v treh naših razstaviščih. V Lamutovem likovnem salonu bo predstavljen izbor del na papirju iz obdobja desetih let, ki ponovno dokazuje slikarjevo zrelo vrhunsko obdobje. ■ *NM* (Spodaj: *Postavitev v Mestni galeriji Piran*, 2005)

Foto: V. N.

Razstava Put u nepoznato, potraga za duhovnom gravitacijom

Galerija Herman Pečarič in Tartinijeva hiša Piran, 5. maj–4. junij 2006

Natečaj za tematsko bienalno razstavo članov Hrvatskega društva likovnih umetnikov Istre s poimenovanjem "Put u nepoznato" je v lanskem letu idejno zasnoval Tomislav Brajnović s ciljem: "...Apeliral sem na svobodo razmišljanja in upal – s prepričanjem, da je umetnost kot vera, ali je ali je ni – na zgolj minimalno duhovno identiteto, povezano z medijem in materijo." Dvanajst likovnikov, članov DHLU Istre: Petar Brajnović, Tomislav Brajnović, Aleksandar Garbin, Alen Floričić, Davor Kliman, Branko Kolarić, Karlo Paliska, Robert Pauletta, Andi Pekica, Nikola Ražov, Rajko Svilar in Eugen Varžić bodo predstavili svoje likovne interpretacije, izražene v različnih tehnikah, zvrsteh in formalnih opredelitvah v piranski Galeriji Herman Pečarič in Tartinijevi hiši (s sodelovanjem Skupnosti Italijanov G. Tartini Piran). Razstavo spremlja katalog z zanimivimi zapisi Branke Benčić, Branka Franceschija, Lea Modrčina, Janke Vukmir, Jerice Zihlerl in Petra Brajnovića. ■ *Nives Marvin* (Spodaj: *Robert Pauletta, Iluminacije*, 2005)

...from this there finally emerges the solid sulphur the son of the sun...

Oblikovalec svojega koščka Istre

Jože Pohlen (1926–2005)

Spominska razstava

Galerija Meduza Koper, 25. april–19. maj 2006

Pretoklega 19. marca bi primorski umetnik Jože Pohlen dopolnil osemdeset let. V Obalnih galerijah Piran smo z avtorjem snovali obeležitev tega pomembnega jubileja z osebno razstavo, a nam je skupne načrte preprečila njegova smrt. Čeprav Jožeta Pohlenu ni več med nami, bomo v Galeriji Meduzi v Kopru kljub temu predstavili načrtovani izbor iz njegovega risarskega opusa. Lavirana risba je bila likovna zvrst, ki jo je umetnik gojil do konca svoje ustvarjalne poti.

Jože Pohlen (Hrastovlje, 1926–Koper, 2005) izhaja iz prve generacije kiparjev, ki so se šolali v na novo ustanovljeni Akademiji likovnih umetnosti v Ljubljani (profesorji Boris in Zdenko Kalin, Karel Putrih in Frančišek Smerdu). Na akademijo se je vpisal po zaključenem šolanju na Inštitutu za likovno umetnost v Firencah (profesorja Giuseppe Albano in Bruno Innocenti). S samostojnimi in skupinskimi razstavami se je začel uveljavljati predvsem kot ustvarjalec male plastike in si utrl pot v širši slovenski likovni prostor šele po številnih uspehih, ki jih je imel s svojimi razstavami v sosednji Italiji. Za svoje delo je prejel Nagrado Prešernovega sklada, ki mu je omogočila izpopolnjevanje v tujini. Kasneje je prejel še vrsto drugih uglednih priznanj (III. Nagrada Ars Histriae, 1972; *Il Cavino d'oro*, 1977; Nagrada vstaje slovenskega naroda, 1983). Izjemno dejaven je bil v javni plastiki, saj je ustvaril vrsto monumentalnih realizacij, ki predstavljajo pomemben prispevek spomeniški dediščini na Slovenskem. Kiparstvo Jožeta Pohlenu je sprva kazalo močne vplive njegovega akademskega učitelja Frančiška Smerduja. Toda izrazit plastični občutek, velika spretnost modeliranja in ustrezni kiparski zgledi, posebno v delih angleškega kiparja Henryja Moora, so mladega ustvarjalca kmalu popeljali na lastno pot. Kipar je zrasel iz kamnite istrske zemlje in njegova mala plastika se je motivno vseskozi

naslanjala na istrsko kulturo in njene ljudi. Najpogostejši predmet oblikovanja je bila ženska figura, ki je s svojimi polnimi oblinami posredovala idejo o zrelosti in plodnosti. V toku ustvarjalne rasti se je umetnik loteval tudi drugih motivov, predvsem živalskih, ki so ga silili v vedno nove izrazne oblike. Njegovi biki in konji, nabiti z eksplozivno dinamiko, kljub majhnemu formatu delujejo monumentalno. Z izvorno izpovedno močjo je znal svojim delom vtisniti značaj istrske pokrajine. Značilno platenje, perforacije in spiralni zavoji (priljubljeni material je najpogosteje glina, kasneje velikokrat ulita v bron) se metaforično navezujejo na geološko strukturo istrskih tal in terasasto obdelane zemeljske površine.

Nov izziv za kiparja malofiguralne plastike je v drugi polovici šestdesetih let predstavljala vključitev v živahno spomeniško dejavnost na Primorskem. Čeprav se je v času specializacije pri Frančišku Smerduju že soočil z velikimi dimenzijami, saj sta s koprskim kiparjem Orestem Dequelom leta 1951 dokončala kip Franceta Prešerna v Kranju, je ta nenadno pobujena aktivnost nedvomno pomenila nov izziv njegovim kiparskim sposobnostim in spopad s povsem novim področjem monumentalne skulpture. Prva naročila so bila skromnejša in že po vsebini figuralna oziroma portretna. Šele s spomenikom v Šmarjah, leta 1969, je dobil priložnost da preizkusi svoje sposobnosti tudi na plastiki večjih dimenzij. Kasneje so mu številne možnosti snovanja spomeniških del odpirale vedno nove priložnosti, da pokaže svoje izpopolnjeno znanje in izkušnje. Z izrazitim občutkom za material in s svojstveno vsebinsko problematiko je sledil samostojnim ustvarjalnim impulzom ter kot "oblikovalec svojega koščka Istre" brez dvoma prispeval pomemben delež k široki spomeniški produkciji povojnega časa. Čeprav je bil Pohlen prvenstveno kipar in je svoj prepoznavni osebni slog razvil v mali plastiki, je širokemu krogu

Foto: Sergio Gaballo

Ljubiteljev umetnosti poznan tudi s slikarskimi oziroma risarskimi cikli. Ne nazadnje je v začetku petdesetih let ravno z opusom risb, ki so razkrivale poenostavljene forme in mehko stilizacijo, pokazal svojo novo usmerjenost, s katero je postopno preraščal akademske vzore svojih učiteljev. Izbor risarskih figuralnih motivov – ženska in njeno simbolično poslanstvo ter živalske podobe – je bil leta 1954 na razstavi v koprskem gledališču ugodneje ocenjen kot pa razstavljen kiparski opus. Posebnost teh risb je bila izbrana tehnika – risanje na mokro podlago: laviranje (fr. izpiranje, redčenje) – je kasneje postala stalnica njegovega snovanja. Zato veljajo ta dela za povsem samostojne umetniške stvaritve, saj jih najdemo prav v vseh fazah njegovega razvoja.

V laviranih risbah s tušem, ki jih je kasneje nadgrajeval tudi z barvno komponento in celo pozlatami, je italijanska kritika našla motivne paralele z arhaično izpovednostjo prazgodovinskih jamskih poslikav. Kljub temu da je avtor na dvodimenzionalnih površinah občasno posegal tudi po drugačnih tehnoloških prijemih (npr. tempera), pa mu z nobenim drugim postopkom ni uspelo tako večplastno zadovoljiti svojega ustvarjalnega nemira tako kot prav z izvirnim značajem lavirane risbe. Ta mu je vseskozi predstavljala neizčrpen vir možnosti za izpopolnjevanje lastnega rokopisa, prepoznavnega v značilni vehemenci linearnih potez in slikovitih prehodih, s čimer je v svojih podobah kot virtuoz kontrastov z minimalnimi sredstvi mestoma dosegal izjemne vizualne učinke.

Jože Pohlen je bil nedvomno umetnik, ki je s svojim obsežnim spomeniškim ter osebnim kiparskim in risarskim opusom zaznamoval obdobje slovenske likovne ustvarjalnosti druge polovice dvajsetega stoletja, čeprav je vrsto let ustvarjal odmaknjeno in skorajda neodvisno od širšega dogajanja. "To je," kot je znal povedati sam, "usoda tistih kiparjev in slikarjev, ki živijo na periferiji domovine." ■ *Majda Božeglav Japelj*

Napovedujemo

Cveto Marsič

Objeta dlan

*Tematska razstava –
slike in dokumentarne fotografije*

Mestna galerija Ljubljana, 10. april–14. maj 2006,

Mestna galerija Piran, 18. maj–30. junij 2006

Galleria A+A Benetke/Venezia, november–december 2006

Primorski slikar Cveto Marsič (Koper, 1960) pripada srednji generaciji slovenskih umetnikov in sodi med tiste redke domače ustvarjalce, ki so se s svojim delom uveljavili predvsem v mednarodnem prostoru. Že od druge polovice osemdesetih let živi in ustvarja na tujem, zadnja leta zlasti v Španiji in na Portugalskem.

Delo tega umetnika, v katerem tuji kritiki prepoznavajo izvirnega in samosvojega raziskovalca sodobnega abstraktnega izraza, najdemo v pomembnih javnih in zasebnih zbirkah po celem svetu. Ob samostojnih razstavah, ki se vrstijo od leta 1984 dalje, pogosto sodeluje na pomembnih skupinskih mednarodnih prireditvah, kamor velja uvrstiti tudi udeležbe na prestižnih umetniških sejnih sodobne umetnosti. O njegovem ustvarjalnem opusu so izšle številne publikacije, tudi monografskega značaja.

Zadnja v vrsti osebnih nastopov, ki sta jo v sodelovanju z avtorjem pripravili Mestna galerija Ljubljana in Obalne galerije Piran, je tematska razstava s pomenljivim naslovom *Objeta dlan*. Izbrano gradivo – slikarska dela in priložnostni fotografski posnetki iz družinskega albuma – predstavlja umetniku priložnost, da razvije slikovito pripoved, ki se tudi na anekdotičen način dotika njegovega minulega osebnega in ustvarjalnega življenja. V svoji bivanjski razpetosti med različnimi kraji, v katerih je prebival zadnjih dvajset let, ostajajo slikarske stvaritve (pretežno gre za pejzaže) resnične krajine njegovega domovanja.

Razstavo spremlja zajeten katalog z barvnimi in črno-belimi reprodukcijami, ki jih dopolnjujejo uvodni literarno-dokumentarni zapis Paule Merino, umetnikove življenjske sopotnice, kritiški besedili (Aleksander Bassin, Andrej Medved), intervju z umetnikom (Majda Božeglav Japelj) in poezija (Andrej Medved). ■ *MBJ*

Napovedujemo

Intimno

Razstava fotografskih projektov

Mestna galerija Piran, 21. april–17. maj 2006

Fotografijo kot medij je dolgo časa spremljalo prepričanje, da kaže objektivno podobo posnetega sveta. V sredini 20. stoletja pa se pojavijo prvi zavestni komentarji na realnost, ki zavzemajo osebno stališče do določene situacije, ki je na podobi in vpeta v širši kontekst. Fotografija tako dokončno prestopi meje na eni strani dokumentarnega in na drugi podbarskega medija. V 80. letih smo lahko pričali novemu premiku, ki pogled fotografa prestavi iz zunanjega, javnega prostora v dotleji za domače zidove skrit prostor vsakdanjega življenja posameznikov. V devetdesetih letih se vedno več avtorjev začne zanimati za tovrstno predstavljanje malih, detajlnih trenutkov in situacij konkretnega posameznika, navadno samega avtorja ali človeka, ki je njemu blizu. Večinoma gre za osebne izpovedi, ki uporabljajo delček dejanskosti in skozi surovo neposrednost ter poetiko tenkočutno izražajo življenje samo. Fotografija tako ne zanika več časa, ne vzpostavlja ekskluzivnosti trenutka, čeprav ne zanika neponovljivosti neke prisotnosti.

Na razstavi bodo dela, ki so nastala v času zadnjih petih let in predstavljajo poglede, misli, sanje, spomine trinajstih slovenskih avtorjev mlajše generacije. ■ *VN*

Napovedujemo

- **Oto Rimele, prostorska postavitev**
Galerija Loža Koper, 21. april–18. maj 2006
- **Azad Karim, Barve Babilonskega stolpa**
Galerija Meduza Koper, 26. maj–12. junij 2006

k u l t u r a
republika slovenija
ministrstvo za kulturo

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTA DI CAPODISTRIA

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO

Gledga ■ Občasnik Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran ■ Letnik IV, številka 2 ■ Izdajajo Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajatelja Katja Pegan in Toni Biloslav ■ Uredništvo Tatjana Sirk, Miha Trefalt (odgovorni urednik) ■ Lektorja Jože Hočevar (galerijske strani), Alenka Juvan (gledališke strani) ■ Tisk Tiskarna VeK Koper ■ Naklada 3.000 izvodov ■ Koper, april 2006 ■ Izid občasnika Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper in Občina Piran ■ Na naslovnici Ljerka Belak in Desa Muck v predstavi *Selma* in Lojzka Gledališča Koper (foto: Radovan Čok) ■

